

Finansjalizacja i jej wpływ na sferę społeczną i gospodarczą

Wstęp

W ostatnich latach finanse przeszły swoistą przemianę w wyniku, której stały się bardzo ważnym, a wręcz najważniejszym elementem życia ekonomicznego i społecznego. Oczywiście nie oznacza to, iż wcześniej ich rola nie była istotna, wręcz przeciwnie. Tę przemianę należy rozumieć, jako przejście sterów przez finanse i przejście z roli drugoplanowej, wspomagającej na pierwszy plan. Zjawisko to nosi miano finansjalizacji. J. Tobin definiuje je, jako stan, w którym coraz więcej środków lokowanych jest w aktywności finansowej zamiast w produkcji dóbr i usług, działalności, która generuje wysokie prywatne zyski nieproporcjonalne do jej społecznej użyteczności [1984, s. 14]. P. Dembinski finansjalizację gospodarki przedstawia, jako znaczący wzrost udziału systemu finansowego w tworzeniu PKB [Finansjalizacja... 2014]. Finansjalizacja prowadzi do wnikania logiki finansowej w różne sfery życia społecznego i ekonomicznego. Rozwój gospodarczy i społeczny potrzebuje stabilności i projektów realizowanych w dłuższym okresie czasu, a rynek finansów nieustannie podlega zmianom [Etyka... 2014].

Konsekwencje finansjalizacji dla sfery społecznej i gospodarczej

Przed wszystkim podstawową konsekwencją finansjalizacji jest zastąpienie relacji przez transakcje. A dlaczego relacje są aż tak ważne? Ze

względu na fakt, iż są długoterminowe i opierają się na współpracy, więc zapewniają pewną stabilność. Każdą transakcję można zerwać w dowolnej chwili, a lojalność wobec partnera to tylko nic nieznaczące słowo. Coraz większy udział transakcji, a mniejszy relacji doprowadziły do braku zaufania [Dembinski 2011, s. 14]. Partnerzy biznesowi bez jakichkolwiek zahamowań gonią za pieniędzmi, zapominając o lojalności wobec drugiej strony. Wspólnicy nie pamiętają o swoich partnerach i odchodzą w momencie najbardziej korzystnym z ich punktu widzenia [Manifest... 2014]. Konsekwencją finansjalizacji jest także zmiana postrzegania pieniądza. Nie jest on już tylko sługą ludzi, lecz staje się ich władcą – rządzi i przejmuje nad nimi kontrolę [Dembinski 2011, s. 43].

Żądza pieniądza i chciwość doprowadziły do takiego porządku, w którym liczy się tylko własny interes, a odpowiedzialność, zaufanie czy współpraca to tylko mało istotne słowa. Finansjalizacja doprowadziła, także do promowania życia bez ryzyka. Obecnie prywatne instytucje proponują przeróżne ubezpieczenia, np. od choroby, wypadku, ubezpieczenia majątkowe. Jesteśmy przekonani, iż w razie jakiegokolwiek nieprzewidzianego, losowego zdarzenia i tak jesteśmy bezpieczni. Niestety jest to złudne wrażenie [Dembinski 2012, s. 10]. Obecnie ludzie żyją w przekonaniu, że pieniądze mogą wynagrodzić wszystko. Z tego względu należy dążyć do maksymalizacji zysku, nawet za wszelką cenę. W konsekwencji czego pieniądze stały się najważniejsze, a człowiek dla drugiego człowieka jest tylko środkiem do ich zdobycia [Dembinski 2011, s. 93].

Kolejny skutek finansjalizacji to rosnące znaczenie wartości dla akcjonariuszy (shareholder value). Bardzo ważnym zadaniem menedżerów stało się zwiększanie zysków dla tej grupy, co wymaga nieustannego dbania o wzrost notowań akcji. Niestety współczesne przedsiębiorstwa zaczęły nadmiernie skupiać się na krótkoterminowych celach oraz korzyściach, nie zważając na konieczność budowania solidnych fundamentów pod długoterminowy rozwój. Firmy działają w globalnej gospodarce, wprawdzie poszerzają swoje oferty, ale wszystkie te działania są skierowane tylko na osiągnięcie szybkiego zysku i wzrostu dochodowości kapitału własnego [Dembinski 2011, s. 145-147]. Niepokojący jest fakt, że maksymalizacja zysku zaczęła pochodzić nie z produkcji i sprzedaży wytworzonych dóbr materialnych, a z oferowania usług finansowych [Książek 2013, s. 5].

Finansjalizacja doprowadziła także do zaplanowanego starzenia się produktów. Przedsiębiorstwa chcą mieć wysoki zysk, a więc na ich produkty i usługi musi być nieustanny popyt. A jak to osiągnąć? Nic prostszego, po prostu należy produkować mniej trwałe wyroby, a to doprowadzi do zwiększenia częstotliwości ich zakupu. Telefony komórkowe są projektowane w taki sposób, aby zaczęły się psuć po wykonaniu określonej liczby połączeń, najlepiej zaraz po wygaśnięciu gwarancji. Sprzęt AGD i elektroniczny jest konstruowany z trudno dostępnych lub bardzo drogich materiałów, co powoduje trudność i nieopłacalność jego napraw. Klient niewiele więcej zapłaci za nowy produkt. Firmy także w celu wzrostu sprzedaży wydają kolosalne sumy na reklamę swoich wyrobów. Niestety wszystkie te działania

są podejmowane nie w trosce (jakby pozornie mogło się wydawać) o klienta, lecz wyłącznie z dbałości o zyski dla akcjonariuszy [Dembinski 2011, s.160-163].

Niestety, finansjalizacja prowadzi (w długim okresie) do rozburzenia sfery realnej, a rozwoju finansowej, w szczególności spekulacji finansowych. Już Keynes przestrzegał, iż w miarę ulepszenia organizacji rynków pojawi się istotne niebezpieczeństwo, że spekulacja weźmie górę nad przedsiębiorczością. Spekulanci mogą być nieszkodliwi, gdy są niczym piana na spokojnych wodach przedsiębiorczości. Ale sytuacja staje się poważna, gdy przedsiębiorczość zaczyna być piana na wirze spekulacji [Keynes 2003 s. 140]. Sfera finansowa zamiast wspomagać sferę realną zaczyna nad nią osiągać przewagę, co jest zjawiskiem niekorzystnym i niebezpiecznym [Ratajczak 2012, s. 282]. Finansjalizacja rozwija się coraz szybciej. Obecnie ok. 80% transakcji w skali światowej to transakcje bez przepływu towarów i usług. W ostatnich latach przeprowadzanych jest także coraz więcej transakcji ultraszybkich. W zastraszającym tempie rośnie rola instytucji finansowych w gospodarce, a w gospodarstwach domowych dominujące miejsce zaczynają zajmować aktywa finansowe i ich zadłużenie [Ratajczak 2012, s. 282].

Niestety finansjalizacja stworzyła wizję łatwego pomnażania pieniądza, który bardzo szybko się przemieszcza, a to wpływa na brak pewności i stabilności w gospodarce. Jeżeli nadarza się okazja łatwego i szybkiego zysku to samemu można „rozgrzeszyć się” i bez wyrzutów sumienia być nielojalnym wobec współnika. W zakładach pracy dużym zainteresowaniem cieszy się model wynagradzania za

eBOOK

wyniki. Pracownicy osiągający najlepsze wyniki w sprzedaży muszą być odpowiednio, oczywiście wysoko wynagradzani. Doprowadza to do sytuacji, w której nie skupiają się na dobrym wykonywaniu powierzonych im zadań, lecz na własnym zysku, kombinowaniu jak być najlepszych i wyżej wynagrodzonym. Idąc dalej, można stwierdzić, iż lojalność wobec firmy to tylko przestarzałe słowo. Wszystkie chwytaki są dozwolone. Jeżeli konkurencja chce kupić (oczywiście za odpowiednią, wysoką stawkę) poufne informacji o firmie to czy warto mieć skrupuły [Surej, 2014].

Zakończenie

Rządza pieniądza doprowadziła do poważnych zmian zarówno w sferze ekonomicznej, jak i społecznej. Finanse zajęły pierwsze miejsce w gospodarce i życiu społecznym. Dla wielu stały się celem, a nie tylko środkiem do jego osiągnięcia. Finansjalizacja to bardzo niebezpieczny proces prowadzący w dłuższym czasie do zniszczenia społeczeństwa i gospodarki, w której rynki finansowe są najważniejsze. Ludzka chciwość doprowadza do nieustannego dążenia do powiększania majątku, nierzadko z wykorzystaniem działań nieetycznych i niemoralnych. Bez wątplenia warto zastanowić się i podjąć działania ograniczające lub chociaż spowalniające proces finansjalizacji.

Bibliografia:

Dembinski P., 2011, *Finanse po zawale. Od euforii finansowej do gospodarczego tchu*, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa.
Dembinski P., 2012, *Spółeczna Gospodarka Rynkowa wobec wyzwań współczesnego kryzysu*, Observatoire de la Finance, Warszawa.
Etyka bankomatów, <http://biznes.newweek.pl/etyka-bankomatow,88763,1,1.html>,

[Dostęp: 03.04.2014].

Finansjalizacja – klęska urodzaju w gospodarce. Wykład prof. Dembinskiego w Instytucie Ekonomicznym NBP 20 stycznia 2012 r. w Warszawie, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/forma/debata/finansjalizacja-klęska-urodzaju-w-gospodarce/>, [Dostęp: 19.04.2014].

Keynes J.M., 2003, *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Księżyk M., 2013, *Źródła i ekonomiczne skutki kryzysów finansowych, Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, nr 30.

Manifest Observatoire de la Finance. O działalności finansowej w służbie dobra wspólnego, <http://www.obsfin.ch/Document/2011-POL-Manifeste%20de%20l%27Observatoire.pdf>, [Dostęp: 17.04.2014].

Ratajczak M., 2012, *Finansyzacja gospodarki*, *Ekonomista*, nr 3.

Surlej A., *Krach systemu potrójnej nielojalności*, <http://www.dziennikpolski24.pl/pl/aktualnosci/opinie/1182602-krach-potrójnej-nielojalnosci.html>, [Dostęp: 9.04.2014].

Tobin J., 1984, *On the Efficiency of the Financial System*, *Lloy's Bank Review*, No 153, s. 14.

Autor:

Mgr Martyna Ostrowska
Uniwersytet Jana Kochanowskiego
w Kielcach.

